

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A SZERZŐRŐL:

Dr. Végh Ferenc ny. vezérezredes (PhD), a Magyar Honvédség korábbi parancsnoka, vezérkari főnöke, nyugalmazott nagykövet (ORCID: 0000-0003-1688-6574; MTMT: 10087268)

A PARTNERSÉGEK MEGREFORMÁLÁSA ÉS ERŐSÍTÉSE A NATO STRATÉGIAI POZÍCIÓJÁNAK MEGERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

A CIKK SZERZŐJÉRŐL: Nicolò Fasola a nemzetközi kapcsolatok tudományos munkatársa a Bolognai Egyetemen, ahol nemzetközi kapcsolatok elméletével és a kínai–orosz kapcsolatokkal foglalkozik. Biztonságtudományi kutatásai Oroszország külpolitikájára és katonai gondolkodására, valamint a NATO védelmi és együttműködési biztonságpolitikájára összpontosítanak. Fasola tanított és kutatott a birminghami, a salfordi, a jénai és szentpétervári egyetemeken.

FORRÁS: Nicolò Fasola: *Reforming and Enhancing Partnerships to Strengthen NATO's Strategic Posture. The US Army War College Quarterly, Parameters 54, no. 4, 2024.* DOI:10.55540/0031-1723.3319
<https://press.armywarcollege.edu/parameters/vol54/iss4/7/> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 20.)

Bevezetés

A szerző úgy véli, hogy a NATO jelenlegi partnerségi politikái, eljárásai és mechanizmusai nem felelnek meg a Szövetség fejlődő küldetésének. A világban fokozódó versenyhelyzet arra készteti a NATO-t, hogy újraértékelje partnerei elkötelezettségét stratégiai céljainak hatékonyabb teljesítése érdekében. A Szövetség kooperatív biztonságpolitikái fejlődésének kritikai vizsgálata mellett a cikk hat fő kihívást azonosít, és három merész de végrehajtható megoldást javasol. Interjúkkal és a szerző partnerkapcsolatok terén szerzett tapasztalataival gazdagítva a cikk azt is felvázolja, hogy a NATO hogyan reformálhatja meg a meglévő partnerségi eszközöket.

A változó biztonsági helyzet megköveteli a NATO-tól, hogy alkalmazkodjon a nemzetközi stabilitás megőrzéséhez, és hangsúlyozza, hogy Észak-Amerikában és Európában a hagyományos elrettentésre és védelemre kell ismét összpontosítania. A partnerség az egyik olyan eszköz, amely politikai-stratégiai és katonai-gyakorlati szintű közös tevékenységek révén előmozdítja a kölcsönös biztonsági és védelmi érdekeket.

A NATO legújabb stratégiai koncepciója is hangsúlyozza a partnerállamok fontosságát a Szövetség meglévő és jövőbeli biztonsági fenyegetésekkel szembeni ellenálló képességének növelésében, valamint kiemeli a partnerek jelentős szerepét a béke és stabilitás megőrzésében Európában, a Közel-Keleten, Észak-Afrikában és az indiai–csendes-óceáni térségben.

A 2023. júliusi vilniusi csúcstalálkozón a szövetségesek megerősítették ezeket az elveket, hangsúlyozva, hogy a partnerek döntő fontosságúak a globális közös javak védelméhez és a Szövetség ellenálló képességének erősítéséhez.

Bár a NATO elismeri a partnerek jelentőségét, de folyamatosan figyelmen kívül hagyta azokat a kérdéseket, amelyek hátráltatják a partnerségek stratégiai fejlesztését és hatékony megvalósítását. Sem a NATO 2030 szakértői jelentésében felvázolt ajánlások, sem a 2022-es stratégiai koncepció nem ösztönözte azoknak a programoknak, megállapodásoknak, kezdeményezéseknek és eljárásoknak a felülvizsgálatát, amelyek célja a partnerek segítése a közös célok megvalósításában és a NATO stratégiai céljaihoz történő hozzájárulásban. Ezért a NATO és a partnernemzetek azzal a kihívással szembesülnek, hogy elavult partnerségi struktúrára és mechanizmusokra támaszkodva kell szembenézni a jelenlegi és a jövőbeli biztonsági fenyegetésekkel. A partnerségek értékének megőrzése érdekében a NATO-nak szükséges modernizálnia és megreformálnia a partnerségi együttműködést, hogy az hatékonyabban segítse küldetése teljesítését.

Partnerségek: áttekintés

A szerző a partnerségi program történetének felvázolása elején megállapítja, hogy kezdetben a partnerségeket a NATO terjeszkedésének elősegítőjeként képzelték el. Az 1980-as évek vége felé a gyengülő Szovjetunió lehetőséget adott a NATO-nak, hogy határait kelet felé tolja – kezdetben az újraegyesített Németország beiktatásával, majd a Varsói Szerződéstől és a szovjet befolyástól való elszakadásra törekvő kelet-közép-európai országok megszólításával. Moszkva idegenkedett a Szövetség hirtelen terjeszkedésétől, és politikai, diplomáciai és katonai eszközöket vetett be, hogy eltántorítsa a nyugati fővárosokat ettől a politikai irányvonalától. A NATO vezetői ezért a terjeszkedés fokozatos megközelítéseként partnerségeket hoztak létre. A PfP keretrendszere tíz volt szocialista ország számára tette lehetővé a Nyugat felé történő átmenetet. A 2010-es Stratégiai Koncepció megfogalmazta, hogy az euroatlanti biztonság előmozdítása a legjobban a világ országaival és szervezeteivel fennálló partnerkapcsolatok széles hálóján keresztül biztosítható, ami jelentősen kiszélesítette a partnerség térbeli, földrajzi fogalmát.

A 2010–2011-es arab tavasz és a 2014–2015-ös ukrajnai háború gyengítette a NATO törekvését, hogy megtartsa globális szemléletét, és arra kényszerítette a Szövetséget, hogy újra megvizsgálja a hagyományosabb földrajzi területeket, és fokozza az európai és közel-keleti partnerek önvédelmi képességeit a hagyományos és hibrid támadásokkal szemben. A 2014-es walesi csúcstalálkozón meghirdetett partnerségi interoperabilitási kezdeményezés felbecsülhetetlen értékűnek bizonyult a kiválasztott partnerek számára, mivel aktív részvételük a szövetséges gyakorlatokon fokozta képességeiket, hogy aktívan hozzájáruljanak a NATO válságkezeléséhez, katonai műveleteihez és a NATO Reagáló Erőkhöz. A kezdeményezés egyben elősegítette a partnerek és a NATO-erők interoperabilitásának javítását.

Összefoglalva megállapítható, hogy a NATO partnerségi programjainak, kereteinek és kezdeményezéseinek az elemzése rávilágít arra, hogy a Szövetségnek meg kell reformálnia és meg kell erősítenie ezeket a mechanizmusokat.

A NATO-partnerségek buktatói

Bár az elmúlt 30 évben a NATO erősítette a partnerek képességeit, hogy teljesítse küldetését a változó globális környezetben, de ezek a partnerségek hat kihívás miatt nehezen tudtak hatékonyan hozzájárulni a NATO stratégiai céljainak eléréséhez.

1. kihívás: a koherencia hiánya

Az első kihívás a NATO kooperatív biztonságpolitikája koherenciájának hiányában rejlik, ami a partnerségi keretek, kezdeményezések és programok szinkronizálatlan terjedése miatt következik be. Ennek a terjeszkedésnek a lendülete a NATO-nak abból a felismeréséből adódott, hogy a hidegháború utáni környezetben felmerülő sokrétű kihívásokhoz alkalmazkodnia kell, ami egybeesik a Szövetség bővülő felelősségével. Ennek során a NATO új partnerségi mechanizmusokat halmozott fel anélkül, hogy biztosította volna a célok koherenciáját vagy összehangolását. A meglévő partnerségi megállapodások nem kapcsolódnak egymáshoz, míg mások átfedik egymást, vagy elavultak a jelenlegi biztonsági szükségletek és védelmi hiányosságok hatékony kezelésében. Az eredmény különböző viszonyok és szabályozások dzsungle, a gyakorlati irányítás és a politikai felügyelet ezzel járó nehézségeivel.

2. kihívás: a partnerek önös érdekei vannak a fókuszban

A második kihívás az, hogy a partnerségek az egyes partnerek saját érdekeire összpontosítanak, és nem nyújtanak kellő támogatást a NATO stratégiai céljaihoz. A partnerségi megállapodásokat általában a partnernemzetek politikai és katonai területen vállalni kívánt konkrét törekvései alapján alakítják ki. A partnerek önállóan határozhatják meg szerepvállalásuk hatókörét, céljait és mélységét, és nem a NATO stratégiai követelményeihez igazítják azokat. E laza, keresletvezérelt megközelítés miatt a NATO-nak nehézségekbe ütközik a partnerekkel biztonsági együttműködési célok megvalósítása a szélesebb körű stratégiai igények kielégítésére. A dél-kaukázusi NATO-partnerségek jól illusztrálják ezt. Ilyen körülmények között nyilvánvaló, hogy a NATO 30 éves kapcsolata a Dél-Kaukázus országaival nem járult hozzá a regionális stabilitáshoz vagy a hatékony NATO-jelenlét megszilárdításához.

3. kihívás: konszenzus hiánya a partnerek prioritási listájáról

A harmadik partnerségi kihívás abból fakad, hogy a NATO-tagállamok nem képesek konszenzusra jutni a partnerek prioritási listájáról. A NATO szemszögéből a partnerek egyenlők, ily módon a Szövetség elkerüli a partnerségi folyamatokért való felelősségvállalást, és megkerüli a partnerek első és másodosztályú kategóriákba sorolásával járó lehetséges diplomáciai problémákat.

A prioritási lista hiánya akadályozza a NATO parancsnoki struktúráját abban, hogy nagyobb felelősséget vállaljon erőforrásainak a szövetséges és partnerbiztonsági célokat kiszolgáló partnerek számára történő elosztásának meghatározásában és igazolásában. Ez a kérdés kritikus fontosságú, mert a NATO-nak nincsenek erőforrásai az összes partner biztonsági együttműködési megállapodása végrehajtásának támogatására, valamint az összes partner különböző képességigényeinek kiképzésére vagy kiépítésére.

A szövetséges erőforrások hiánya hatással van a NATO partnerkapcsolatainak kezelésére, és jól példázza a retorikája és gyakorlata közötti eltérést. A 2023-as vilniusi csúcstalálkozón a szövetségesek hangsúlyozták a partnerségek fontosságát, és megerősítették, hogy ezeket az új nemzetközi kontextus stratégiai igényeihez kell igazítani.

4. kihívás: a partnertervezési folyamat korlátai

A negyedik kihívás a NATO partnerségi tervezési folyamatában rejlik, mert az korlátozza a partnerek képességeit védelmi képességeik és a szövetséges erővel való interoperabilitásuk fokozására. Nincs nyilvánosan elérhető bizonyíték arra vonatkozóan, hogy a NATO partnerségi tervezési folyamata hiányelemzést hajt végre a partner védelmi intézményeiről, struktúráiról és képességeiről. A partnerek katonai gyengeségeinek nem megfelelő ismerete

kihívások elé állítja a NATO-tervezőket a partnerek biztonsági erőinek nyújtandó támogatás meghatározásában, hogy azokat támogassák katonai céljaik elérésében.

5. kihívás: költségvetési korlátok

A NATO partnerségeit érintő ötödik kihívás az, hogy a partnerségek súlyos költségvetési megszorítások mellett működnek, így a szóbeli kötelezettségvállalások ellenére a NATO nem különített el megfelelő erőforrásokat a kooperatív biztonságra. A védelmi beruházási ígéretek megújítása nem eredményezett további pénzbeli támogatást a partnerségeknek.

Az elégtelen finanszírozás rávilágít a szövetségesek együttműködési biztonságra vonatkozó ambícióinak korlátozott szintjére. Bünteti a közepes és az alacsony képességű partnereket – különösen azokat, amelyeknek több segítségre van szükségük ahhoz, hogy megfeleljenek a nyugati normáknak. Ugyanakkor olyan országok, mint Ausztrália, Ausztria, Írország, Új-Zéland és Svájc önállóan finanszírozzák tevékenységeiket a NATO-val, más partnerek részleges vagy teljes pénzügyi támogatást kapnak a NATO-tól, hogy részt vegyenek az együttműködésben. A NATO szerény partnerségi alapja ezért sok igény között van szétszórva. A partnerek támogatásához szükséges megfelelő erőforrások hiánya még aggasztóbb, ha figyelembe vesszük, hogy Kína, Oroszország és a Szövetség más versenytársai már régóta jelentős erőforrásokat fordítanak katonai képességeik fejlesztésére.

6. kihívás: túlminősítés

A hatodik partnerségi kihívásként a túlminősítés akadályozza az információ szabad áramlását és az átláthatóságot a partnerekkel. Az ebből eredő kommunikációs akadályok befolyásolják a partnerségek menedzselésének és kihasználásának hatékonyságát a stratégiai célok támogatása érdekében. Például a NATO legtöbb partnerségi dokumentuma „Nem minősített!”, ami a kifejezés szó szerinti jelentése ellenére korlátozza a terjesztését, és megakadályozza a szabad és időben történő információmegosztást a partnerekkel. Emellett a „Bizalmas!” vagy „Korlátozott terjesztésű!” besorolású dokumentumok további korlátozásokat vezetnek be a partnerekkel és a Szövetségen belül.

A túlzott minősítés háromszoros problémát jelent a kritikus információkhoz való hozzáférés akadályozásától a partnerekre háruló bürokratikus terhekig. Először is, a NATO partnerségi dokumentumainak túlzott minősítése akadályozza a partnerek hozzáférését a NATO politikai és kiképzési személyzetével történő hatékony együttműködéshez szükséges információkhoz. A NATO a partnerségi dokumentumok vagy partnerországi jelentések legalább felét feloldhatná, mivel ezek a szakértők számára már nyíltan elérhető információkat tartalmaznak. A megfelelő partnerségi dokumentumok titkosításának feloldása lehetővé teszi a NATO-nak és partnereinek, hogy sikeres együttműködési tervezést és politikákat dolgozzanak ki.

Másodszor – az előzőekhez kapcsolódóan –, a dokumentumok túlminősítése akadályozza egyes partnerek részvételét a kulcsfontosságú oktatási és képzési kurzusokon, korlátozva a produktív együttműködést. Harmadszor pedig, a túlminősítés megterhelő bürokratikus folyamatot tesz szükségessé a partnerek számára még az alapvető partnerségi információk kezelésekor is. Az ilyen eljárások rontják a partnerségek kezelését, és veszélyeztetik a NATO és partnerei közötti időben történő kommunikációt.

Összességében ez a hat kihívás korlátozza a NATO-nak azt a képességét, hogy növelje a partnerek képességeit és interoperabilitását a szövetséges erőkkkel, negatívan befolyásolva ezzel a NATO együttműködési biztonsági politikáinak hatékonyságát. Az ezekre a kihívásokra adandó megoldások meghatározása fontosnak tűnik a Szövetség sikere szempontjából a közös biztonsági aggályok kezelésében és a nemzetközi stabilitás biztosításában.

A partnerségek finomhangolása

Mivel a NATO-nak kihívásokkal teli stratégiai környezettel kell szembenéznie, ezért meg kell reformálnia partnerségi politikáit, kezdeményezéseit, kereteit és mechanizmusait a nemzetközi stabilitás fenntartása érdekében. Az új Stratégiai koncepció bemutatja a jelenlegi globális környezet kihívásait, de nem tisztázza a partnerségek és a partnerekkel való kapcsolatok hasznosságát. Hasonlóképpen, a vilniusi csúcstalálkozón a szövetségesek megismételték hajlandóságukat a partnerségek megerősítésére, de nem határozták meg azokat az elveket, amelyeknek a változást vezérelniük kell. A mai napig a legtöbb javasolt reform a vezetői-szervezeti változásokra összpontosít, így a NATO-nak az elavult és alulteljesítő partnerségi eszközökre kell hagyatkoznia. A NATO-nak kezelnie kell ezt a helyzetet, hogy megőrizze „a történelem legsikeresebb szövetségének” státuszát. A korábbi kritikákra építve a szerző egy sor reformot javasol a Szövetség küldetésének és a változó stratégiai céloknak a partnerségeken keresztül történő támogatására.

Tedd a partnerségeket a NATO céljainak szerves részévé!

Először is, a tagországok újra felpozícionálhatják a partnerségeket azáltal, hogy szerves részévé teszik a NATO lassú, de folyamatos reorientációját két átfogó cél felé: a liberális rend védelme és a kollektív védelem megvalósítása. Mindkét cél azt az eredeti szellemiséget tükrözi, amely a NATO létrehozásához vezetett, és a három fő feladat tágabb, homályosabb narratívájára való több évtizedes összpontosítás után megújult a figyelem.

A szövetséges partnerségi tevékenységek célzott átszervezése, amely e két cél középpontjában áll, fokozhatja a NATO partnerségi erőfeszítéseinek koherenciáját, erősítheti a szinergiákat a különböző NATO-partnerségi irodák között, és csökkentheti a partnerségekre elkülönített erőforrások szétszóródását. Ez a megközelítés lehetővé teszi a NATO-nemzetek számára, hogy prioritást állítsanak fel partnereik számára az átfogó célok támogatására való hajlandóságuk és képességeik alapján.

E lépések végrehajtásával a NATO-tervezők azonosíthatják az oktatási és a képzési tevékenységek körét, amelyekre a partnereknek szükségük van képességeik és intézményeik fejlesztéséhez. E két lépés végrehajtása erőforrás-igényes lesz, és a NATO-nak mérlegelnie kell az önkéntes nemzeti hozzájárulási mechanizmus igénybevételét, hogy elegendő létszámot érjen el anélkül, hogy további forrásokat vonna el a NATO szűkös partnerségi költségvetéséből.

A biztonsági minősítésre vonatkozó eljárások újraértékelése

Másodszor, a NATO-nak át kell értékelnie és újra kell fogalmaznia a partnerségi dokumentumok, tevékenységek és események minősítését. Ezeknek az eljárásoknak a finomítása, életszerűbbé tétele elősegíti a zökkenőmentesebb és együttműködő környezetet, növelve a NATO-partnerségek hatékonyságát.

A partnerségi költségvetés reformja

Harmadszor, a NATO-nak meg kell reformálnia partnerségi költségvetését, mivel a meglévő költségvetés következetesen nem elegendő a NATO céljai és eljárásai eléréséhez. Ha a partnerségek tekintetében egy stratégiaibb megközelítést alkalmaznánk, akkor ezek az erőforrások még kevésbé lennének megfelelőek. A kollektív védelem átfogó céljainak és a liberális rend megőrzésének megfelelő partnerségek finomhangolása a források növelése mellett a kollektív védelemre fenntartott többletforrásokat a kooperatív biztonság felé irányíthatja

át. Ezenkívül a partnerségek átszervezése egy világosan meghatározott prioritási lista, egy szintekre osztott keretrendszer és egy átfogóbb tervezési folyamat révén maximalizálná a NATO rendelkezésére álló források hatékony felhasználását.

Következtetés

A partnerségek reformjának magában kell foglalnia annak alapos értékelését, hogyan lehet optimalizálni a partnerek hozzájárulását a NATO átfogó céljainak megőrzéséhez. A Szövetségnek stratégiaiilag át kell alakítania a prioritásokat, át kell szerveznie és át kell irányítania partnerségeit, olyan politikai-katonai együttműködési megállapodásokat kötve, amelyek összhangban állnak az érdekeivel, valamint tükrözik az értékek közösségét. A partnerségek hatékonyabbá tétele érdekében a NATO-nak fokozott pénzügyi, emberi és szellemi erőforrásokat kell fordítania az együttműködésen alapuló biztonságra. A változtatások elodázása aláássa a partnerségek potenciálját, hogy értékes eszközként szolgáljanak a NATO számára.

A partnerségek jelentősége és reformjuk szükségessége ellenére a NATO-nak minden jövőbeni partneri együttműködést két feltétel gondos mérlegelésével kell megfontolnia. Először is, a partnerek nem pótolhatják, és nem is szabad velük a szövetségesek képességeinek a hiányát helyettesíteni. A túlzott függés a partnerek hozzájárulásaitól veszélyeztetné a NATO hitelességét és stratégiai függetlenségét – függetlenül a fenyegetésektől. A partnerségeknek erősíteniük, kiegészíteniük és kiterjeszteniük kell a szövetséges politika hatásait – és erős NATO-vezetés mellett kell működniük. Ezeknek az elveknek szerves részét kell képezniük a Szövetség ázsiai és európai erőfeszítéseinek. Az ázsiai–csendes-óceáni négyekkel (Ausztrália, Japán, Új-Zéland és Dél-Korea) való partnerség megerősítése csodaszer lesz, ha a szövetségesek megegyeznek az egységes Kína-politikában, és meghatározzák feladataikat. A NATO tagállamainak fel kell vállalniuk az európai védelmet és az elrettentést, és nem kell elfogadniuk Kijev narratíváját a transzatlanti biztonság nélkülözhetetlenségéről.

A második feltétel arra szólít fel, hogy a NATO alaposan mérlegelje a harmadik féllel való kapcsolatok ápolásának lehetséges negatív aspektusait. A NATO a liberális hozzáállásának megfelelően azt az erkölcsileg igazságos és koherens álláspontot képviseli, hogy tiszteletben tartja minden ország szuverén jogát külpolitikájának szabad folytatására, ugyanakkor a történelem óvatosságra int. Tanácsos megelőzni az olyan helyzetet, hogy egy partnerrel a kapcsolatok fejlesztése a regionális biztonság erősítése helyett instabilitást eredményezzen.

A NATO-nak tehát folytatnia kell stratégiai helyzetének újraértékelését, és koncentráltabb, proaktívabb biztonsági szolgáltatóvá kell válnia, amely inkább megelőzi a válságokat, mintsem reagál rájuk. A partnerségi reformot bele kell foglalni egy folyamatba, mivel a liberális rend védelmével és a stratégiai versenytársak visszatartásával nem foglalkozhat csak a Szövetség.

HOGYAN LÁTJA KÍNA A JÖVŐT, ÉS MIT JELENT EZ A NATO SZÁMÁRA

A CIKK SZERZŐJÉRŐL: Alice Politi a cambridge-i St John's College tudományos munkatársa és a londoni King's College nemzetközi kapcsolatok szakos doktorjelöltje. Doktori kutatásának középpontjában az EU és Kína közötti kapcsolatok állnak. Tágabb értelemben a kutatásai

Kína geopolitikai magatartására és külpolitikájára összpontosítanak. Jelenleg a NATO Védelmi Akadémia vendégmunkatársa.

FORRÁS: Alice Politi: How China sees the future and what it means for NATO. NATO Defense College, Outlook No. 5, 2025. 03. <https://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=2007> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 20.)

A cikk Kína jövőjével foglalkozik, mert katonai terjeszkedése és geopolitikai ambíciói, különösen az indiai–csendes-óceáni térségben potenciálisan növekvő kihívásokat jelentenek a NATO számára.

Bevezetés

A hivatalos dokumentumok azt mutatják, hogy a Tajvannal való újraegyesítése kritikus szerepet játszik Kína 2049-es „nagyszerű újjászületés” céljaiban. Kína katonai képességei azonban még mindig túl korlátozottak ahhoz, hogy rövid távon lehetővé tegyék a tajvani beavatkozást.

Bár Kína gyorsan erősödik a világűrben és a katonai szektorban, a belső kihívások, például a lassuló gazdasági növekedés és a demográfiai problémák kétségbe vonják, hogy képes-e elérni a hosszú távú ambícióit.

A tanulmány három fő részre oszlik, amelyek mindegyike Kína geopolitikai ambícióinak kulcsfontosságú aspektusaival és azoknak a NATO stratégiai érdekeire gyakorolt hatásaival foglalkozik. Az első rész a Népköztársaság fennállásának 2049-es századik évfordulójára kinyilvánított geopolitikai céljait vizsgálja hosszú távra vonatkozó hivatalos kínai kormánydokumentumok alapján. Ez a rész Kína még nem közölt geopolitikai céljait is feltárja, és olyan célokba is belemélyed, amelyek – bár a kormányzati források kifejezetten nem említik – várhatóan szerves részét képezik Kína második centenáriumi céljának megvalósításához.

A második rész Tajvan kérdésére összpontosít azt elemezve, hogy Kína 2049-re vonatkozó ambíciói hogyan keresztezik egymást a Tajvannal kapcsolatos megközelítésével, és milyen következményekkel járhat ez a NATO stratégiai érdekeire nézve. Ez a rész a lehetséges forgatókönyveket és azok a NATO szempontjából való relevanciáját tárgyalja, különös tekintettel a válságkezelésre és a regionális stabilitásra.

A harmadik rész azt értékeli, hogy Kína elérheti-e a „nagyszerű újjászületés” céljainak a megvalósítását az országot jelenleg sújtó gazdasági kihívások fényében. A megfogalmazott és a várható geopolitikai célokat egyaránt elemezve a szerző azt értékeli, hogy ezek az ambíciók potenciális veszélyt jelenthetnek-e a NATO érdekeire. A tanulmány következtetései az elemzés eredményei alapján megvalósítható szakpolitikai ajánlásokat kínálnak.

A „nagyszerű újjászületés” tágabb céljai

A Kínai Népköztársaság politikai hagyományainak megfelelően Hszi Csin-ping elnök elképzelése, a „kínai álom”, vagyis az ország „nagyszerű újjászületése” 2049-re jelentős folytonosságot tár fel Kína alapelveivel, beleértve a központosított egypártrendszert, a kommunista párt szigorú ellenőrzését a politikai, társadalmi és intézményi szférák felett, valamint a piaci mechanizmusokat a kulcsfontosságú ágazatokban erőteljes állami szerepvállalással vegyítő gazdasági modellt. A vezetésben történt változások ellenére ezek az alapvető elemek szilárdan a helyükön maradtak. Mindazonáltal Hszi Csin-ping három évtizeden át Kína

„nagyszerű újjászületésére” tervezett céljai jelentésének és megvalósíthatóságának megértése nem egyszerű feladat. A szerző szerint az ország rövid távú céljait felvázoló hivatalos kínai kormánydokumentumok segítik az ország kinyilvánított geopolitikai ambícióinak megértését, bár a dokumentumok nehezen értelmezhetők és hozzáférhetők lehetnek, ami megnehezíti a lehetséges következmények és veszélyek azonosítását.

2049-re a cél egy „virágzó, erős, demokratikus, kulturálisan fejlett és harmonikus modern szocialista ország létrehozása”. Ezek a célok képezik Kína hosszú távú gazdasági, geopolitikai, katonai, biztonsági és stratégiai terveinek gerincét. E célok elérése kulcsfontosságú lesz a kommunista párt mint az ország kormányzó ereje legitimitása szempontjából, és e tanulmány összefüggésében fontos figyelembe venni, hogy Kína 2049-re kitűzött és kimondatlan geopolitikai céljai e tágabb centenáriumi cél elérése által meghatározott keretek között oszlanak meg. A tizennegyedik öt éves tervet alapnak tekintik. Ez a terv 15 átfogó ambíciót vázol fel a technológiai vezető szereptől és a modernizációtól a fejlesztésig.

A NATO számára különösen érdekesek a tervnek a nemzetbiztonsággal és a szeparatizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos céljai, különös tekintettel a régiókra – és kiemelten Tajvanra.

A nemzeti egységre, stabilitásra és regionális integrációra irányuló szélesebb körű törekvésekben központi szerepet játszik a Dél-kínai-tenger, amely nemcsak a regionális dominancia és az erőforrás-ellenőrzés szempontjából fontos stratégiaiilag, hanem Kína belső biztonságának megerősítése szempontjából is. Kína növekvő jelenléte ezen a területen fokozta a feszültségeket az Amerikai Egyesült Államokkal és a szomszédos kelet-ázsiai országokkal. Emellett kiemelten fontos a védelmi tudomány és technológiai iparág optimalizálása, valamint a védelmi folyamatok szabványosításának és általánossá tételének felgyorsítása.

A NATO szempontjából fontosak Kína védelmi és katonai képességei modernizálására irányuló törekvései, így a 14. öt éves terv egyik fontos célja „a védelmi modernizáció felgyorsítása egy erős hadsereg és egy virágzó ország elérése érdekében”. Hszi Csin-ping a hadsereg megerősítésére, az új korszak katonai stratégiáinak végrehajtására és a fenntartására összpontosít.

A hadsereg feletti abszolút pártellenőrzés elérése kulcsfontosságú prioritásként jelent meg az elmúlt években. A haderő jelentős reformokon megy keresztül, a védelmi költségvetés drámai mértékben nőtt az elmúlt 30 évben. Kína haditengerészete a világon a legnagyobb a hajók száma alapján, és nukleáris arzenálja mind mennyiségi, mind minőségi szempontból gyorsan fejlődik. Kína a korábbi minimális elrettentési stratégiájától való elmozdulást javasolja, és 2030-ra várhatóan megnégyszerezzi nukleáris arzenálját, körülbelül 1000 robbanófejre. Emellett az űrben, a kibertérben és az elektromágneses hadviselésben is fejleszti képességeit.

Figyelmet érdemel Kína gyors fejlődése a világűrbeli képességek terén. Hszi Csin-ping elnöksége alatt a világűr a „kínai álom” központi elemévé vált. Az ország űrstratégiája három kulcsfontosságú pillérre épül: a nemzeti fejlődésre, a katonai felhatalmazásra és a nagyhatalmi versenyre. Kína növekvő magabiztossága a Dél-kínai-tengeren és tágabb regionális ambíciói hosszú távon közvetetten befolyásolhatják a NATO válságkezelési képességeit. Kína jelenlétének kiterjesztése a levegőben, a tengeren, az űrben és a kibertérben jelentős kihívások elé állíthatja a NATO-t, különösen akkor, ha a kínai katonai képességek és védelmi rendszerek kiterjednek további válságveszélyes területekre, például az indiai–csendes-óceáni térségre.

A 14. öt éves tervben mind a honvédelmi, mind a gazdasági képességek megerősítésének sürgőssége központi hangsúlyt kap, hangsúlyozva az összehangolt erőfeszítések szükségességét a nemzeti modernizáció előmozdítása érdekében. Ez magában foglalja az erőforrások

megosztásának elmélyítését, valamint a politika és a rendszer összehangolásának javítását annak érdekében, hogy e két terület párhuzamosan fejlődjön.

Tajvan központi szerepet játszik a nemzeti célok teljesítésében, bár rövid távon nagyon valószínűtlennek tűnik egy Tajvan elleni támadás, a hosszú távú aggodalmak megalapozottabbak lehetnek.

A 2049-es „nagyszerű újjászületés” céljai és a tajvani kérdés

A 14. ötéves terv felvázolja azt a kínai törekvést, hogy létrejöjjön a nemzeti egység, és ebben a Tajvannal történő újraegyesítés kritikus cél. Kína szorosabb kapcsolatokra törekszik Tajvannal a gazdasági integráció elősegítésével, az ipari együttműködés erősítésével, a közös piac létrehozásával, valamint közös kulturális kezdeményezésekkel. A terv azonban hangsúlyozza Kína éberségét minden Tajvan függetlenségére irányuló mozgalommal szemben, megerősítve elkötelezettségét a szeparatista tevékenységek visszaszorítása mellett. Konkrétan hangsúlyozza, hogy Kína „nagyon éber” kíván maradni, hogy határozottan megfékezze a Tajvan függetlenségére irányuló szeparatista tevékenységet.

Kína álláspontját a tajvani kérdésben *A tajvani kérdés és Kína újraegyesítése az új korszakban* elnevezésű 2022-es Fehér könyv részletezi. Elismeri az ország teljes újraegyesítésének kérdését, ami Kína újjászületésének megvalósításához nélkülözhetetlen. Ez a dokumentum nyíltan hivatkozik a külső szereplőkre – különösen az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei – elleni esetleges erőszak alkalmazására, ha beavatkoznak az ország újraegyesítésére irányuló erőfeszítésekbe.

A kínaiak a tajvani kérdést olyan belügynek tekintik, amely a kínai nép nemzeti érzelmét érinti, és nem tolerálható a külső beavatkozás. A dokumentum leszögezi, hogy bár Kína elkötelezett a békés újraegyesítés mellett, fenntartja magának a jogot, hogy erőszakot alkalmazzon különösen külső beavatkozás és szeparatista provokációk ellen. A Fehér könyv szerint az erőt csak végső megoldásként alkalmazzák, ha a külső szereplők vagy a szeparatista mozgalmak átlépik Kína „vörös vonalait”.

A NATO szemszögéből aggodalomra adhat okot a külső beavatkozás elleni lehetséges katonai fellépés kifejezett említése. Több NATO-szövetséges is részt vesz már az ázsiai–csendes-óceáni térségben különböző politikai, gazdasági és biztonsági kötelezettségvállalásokban, a kereskedelmi függőségektől a stratégiai partnerségekig. Egy Tajvant érintő konfliktus lehetősége komoly következményekkel járhat a szövetséges válságkezelési képességekre nézve, mivel a régió egyre kritikusabbá válik a globális biztonság és a gazdasági stabilitás szempontjából.

Rövid távon azonban nem valószínű, hogy Kína rendelkezik a szükséges katonai erőforrásokkal ahhoz, hogy sikeresen megindítsa a partraszállást is magában foglaló inváziót Tajvan ellen. A globális növekedés létfontosságú a nemzetközi kereskedelem számára, és a tajvani zavarok messzemenő következményekkel járhatnak. Ezért a Tajvant érintő feszültségek bármilyen fokozódása valószínűleg érintené a NATO-tagok érdekeit, és összetett kérdéseket vetne fel a Szövetség válságkezelésben betöltött szerepével és tágabb stratégiai kilátásaival kapcsolatban az indiai–csendes-óceáni térségben.

A „nagyszerű újjászületés” céljai: Kína közelgő gazdasági kihívásai

Annak értékelése során, hogy Kína eléri-e 2049-re a „nagyszerű újjászületés” céljait, amelyek a globális hatalom Ázsia és az indiai–csendes-óceáni térség irányába történő eltolódását

vetítik elének, figyelembe kell venni a kínai gazdasági rendszeren belüli közelmúltbeli kihívásokat. Ezek a kihívások kérdéseket vetnek fel azzal kapcsolatban, hogy Kína felemelkedése, beleértve a növekvő katonai terjeszkedést és modernizációt, a várt ütemben folytatódik-e vagy lelassul, ami jelentős következményekkel jár a Dél-kínai-tengeren való hatalmi vetületére, a technológiai fejlődésre és a katonai modernizációs erőfeszítésekre.

Kína gazdasági nehézségeinek megoldása – beleértve a tartós ingatlanválságot, a népesség elöregedését és Hszi Csin-ping egyre inkább centralizált irányítási gyakorlatát – az ország előtt álló jelentős gazdasági kihívások megoldásának kulcskérdése. Hszi adminisztrációjának alapvető feladata a gazdasági fellendülés és a hazai stabilitás megőrzése közötti egyensúly megteremtése, ami a vezetés hosszú távú céljainak sarokköve. Az ország világjárvány utáni fellendülését lassú GDP-növekedés jellemezte, ami elmarad a kormány által 2024 közepére kitűzött öt százalékos körüli céltól. Míg a belföldi korlátozások enyhültek a kemény „nulla Covid” politikát követően, a gazdaság nem nyerte vissza a korábbi gyors növekedési állapotot.

Kína gazdasági kihívásainak középpontjában egy több évtizedes ipari stratégia áll, amely az ágazatok közötti termelési kapacitást helyezi előtérbe a nyersanyagoktól a fejlett technológiákig, például az akkumulátorgyártásig és a robotikáig. Ez a megközelítés jelentős többletkapacitást eredményezett.

Míg 2024 elején a GDP-adatok a fellendülés kezdeti jeleit mutatták, más gazdasági mutatók – például gyenge exportnövekedés, csatlódást keltő kiskereskedelmi forgalom és lassuló ütemű termelés – arra utalnak, hogy ez a lendület rövid életű lehet. A növekvő aggodalmakat a belföldi kereslet és a kínai gazdaság általánosabb strukturális gyengeségei okozzák. Ezek a gazdasági sérülékenységek a demográfiai nyomással és a rendszerszintű pénzügyi kockázatokkal, például az ingatlanbuborékokkal kombinálva óriási akadályokat jelentenek Hszi Csin-ping kormánya számára.

Mivel Kína növekedési pályája egyre növekvő bizonytalansággal néz szembe, továbbra is kérdéses, hogy 2049-ig képes-e elérni a céljait. Ennek a bizonytalanságnak jelentős geopolitikai következményei is vannak, mivel a hazai gazdasági kihívások korlátozhatják Kína képességét a gazdasági és a katonai ereje kivetítését illetően a térségben. Egyelőre Kína gazdasági jövője bizonytalan, és további zavarok lehetnek mind hazai stabilitásában, mind globális ambícióiban.

Következtetések és ajánlások

A tanulmányban bemutatott kutatás rávilágít Kína 2049-re kitűzött és kimondatlan geopolitikai céljai közötti összjátékra, a jelenlegi gazdasági kihívásokra, amelyek potenciálisan akadályozhatják az ambíciók elérését, valamint a NATO érdekeit érintő stratégiai következményeket.

Míg Kína geopolitikai céljai a fokozott globális befolyás iránti vágyat jelzik, az ország jelentős belső akadályokkal néz szembe, amelyek lassíthatják felemelkedését. A gazdasági kihívások, köztük a népesség elöregedése, a folyamatban lévő ingatlanpiaci válság és a hatalom központosítása Hszi Csin-ping alatt mind hátráltatják Kína világjárvány utáni fellendülését. Következésképpen bizonytalan, hogy Kína képes lesz-e 2049-re teljes mértékben elérni centenáriumi céljait.

A szövetségesek számára a legközvetlenebb aggodalom Kína stratégiai ambícióiban rejlik az indiai–csendes-óceáni térségben, különösen Tajvannal kapcsolatban. Habár Kína jelenlegi katonai korlátai miatt nagyon valószínűtlen egy rövid távú katonai konfliktus Tajvannal kapcsolatban, ez a kérdés központi szerepet játszik Kína nemzeti egységről alkotott elkép-

zelésében. Ahogy Kína katonai modernizációja felgyorsul, a NATO-tagállamoknak valószínűleg érdemes lenne felmérniük válságkezelési képességeiket a térségben. Hosszú távon Kína Tajvannal kapcsolatos lépései messzemenő következményekkel járhatnak a globális biztonságra nézve.

Végso soron a Szövetség Kína felemelkedésére adott válaszában egyensúlyt kell találnia a biztonsági kihívások kezelése és a Kínával való együttműködés fenntartása között olyan kritikus transznacionális kérdésekben, mint az éghajlatváltozás és a fegyverzetellenőrzés. Ahogy Kína pályája folyamatosan fejlődik, a NATO stratégiai tervezésének továbbra is alkalmazkodnia kell az indiai–csendes-óceáni partnerekkel való együttműködés fokozására és a kollektív védelmi felkészültség biztosítására összpontosítva az esetleges zavarok esetén. Noha Kína felemelkedésének jövője bizonytalan, a NATO-ra gyakorolt következményei egyértelműek, folyamatos értékelést és stratégiai előrelátást igényelnek.

A tanulmány szerzője három kulcsfontosságú és megvalósítható ajánlást kínál a NATO-nak Kínával kapcsolatban.

- Kína megértésének javítását a NATO központosított szintjén;
- a szövetségesek közötti politikai párbeszéd elősegítését;
- a stratégiai szerepvállalást és a deeszkaláció prioritását.

Ezek az ajánlások hangsúlyozzák a proaktív, tájékozott és összehangolt megközelítés fontosságát a Kína felemelkedéséből fakadó potenciális kihívások kezelésében. A NATO képessége, hogy eligazodjon ebben az összetett kapcsolatban, attól függ, hogy képes-e bővíteni az ágazati tudást, elősegíteni a párbeszédet, valamint stratégiaileg részt venni a közös érdekű területeken. E megoldások rövid távú megvalósítása előretökintő megközelítést tesz lehetővé azoknak a kihívásoknak a kezelésére, amelyeket Kína 2049-re kitűzött „nagyszerű újjászületésének” céljai jelentenek a NATO számára közép- és hosszú távon.

AZ ENERGIABIZTONSÁG ÉS A ZÖLD ÁTMENET

A CIKK SZERZŐIRŐL: Jaden Jonghyuk Kim, Augustus J. Panton és Gregor Schwerhoff a Nemzetközi Valutaalapnál dolgoznak. Kim alapvetően klímakutatással, Panton az éghajlat és a monetáris politika kapcsolatával, Schwerhoff pedig a klímapolitika terén folytatott nemzetközi együttműködéssel foglalkozik. A Nemzetközi Valutaalap európai csoportjában Pantonhoz tartozik Magyarország.

FORRÁS: Jaden Kim – Augustus J. Panton – Gregor Schwerhoff: Energy Security and The Green Transition. IMF, 2024. 01. 12. <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2024/English/wpiea2024006-print-pdf.ashx> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 20.)

Bevezetés

A jelenlegi energiaválság fontos szakpolitikai kérdéseket vetett fel azzal kapcsolatban, hogy miként erősíthetjük meg a rövid távú energiabiztonságot, miközben szilárdan elkötelezték maradunk a zöld átállás mellett. Ezt a kihívást felerősítette az ENSZ 2023. november–decemberben Dubajban tartott 28. éghajlatváltozási konferenciája (COP28), valamint a közelmúltban elért konszenzus a fosszilis tüzelőanyagokról megújuló energiaforrásokra történő átállásról.

Az Ukrajna elleni orosz invázió közepette folyamatban lévő energiaválság felfedte a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségből fakadó és régóta fennálló sebezhetőséget, valamint újjáélesztette a nemzeti energiabiztonsági aggályokat. A Nemzetközi Energiaügynökség szerint az energiabiztonság az energiaforrások megfizethető áron történő zavartalan elérhetősége. A szerzők vizsgálják az energiabiztonság kulcsfontosságú mozgatórugóit, hogy érthető legyen az energiabiztonság történelmi fejlődése és az országok közötti különbségek. Az is a vizsgálat tárgya, hogy a zöld átállás hogyan befolyásolhatja az energiabiztonságot a jövőben, figyelembe véve mind a fosszilis tüzelőanyagoktól való csökkenő függőséget, mind a megújuló energiaforrásokból származó új kihívásokat.

A szerzők három lépésben haladnak. Először is elemzik, hogy az energiakereskedelmi partnerek diverzifikációja és e partnerek politikai kockázatai, vagyis az energiabiztonság két fő meghatározója hogyan járultak hozzá az elmúlt két évtized energiabiztonsági dinamikájának változásához. A politikai kockázatokat két tényező határozza meg: az energiaexportáló gazdaságok politikai okokból eredő ellátási zavarainak kockázata, illetve az energiaexportáló és -importáló gazdaságok közötti gyenge politikai összhangból adódó kockázatok. Másodszor, modellalapú kísérletet alkalmaznak annak elemzésére, hogy a zöld átmenet várhatóan hogyan befolyásolja a globális energiabiztonságot. Végül megvitatják azokat az új kihívásokat, amelyek a megújuló energiaforrások használatából fakadhatnak az energiabiztonság terén.

Három alapvető eredményt érdemes kiemelni. Először is, a kereskedelmi partnerek diverzifikációja vagy annak hiánya volt a fő tényező, amely az elmúlt évtizedben a globális energiabiztonságot támogatta, bár az egyes fosszilis tüzelőanyagok esetében eltérő mértékben. Ez különösen igaz volt a szénre és az olajra, amelyek ellátása nagyrészt néhány nagy termelőre összpontosult. A növekvő politikai kockázatok és a diverzifikáció csökkenése egyaránt hozzájárult a földgázellátás biztonságának viszonylag szerény romlásához. Az energiakereskedelemnek a geopolitikailag igazodó gazdaságok közötti koncentrációja az összes tüzelőanyag tekintetében gyengítene a diverzifikációt, és fokozná az energiabizonytalanságot.

Másodszor, modellalapú bizonyítékok azt sugallják, hogy a zöld átállás várhatóan pozitív hatással lesz az energiabiztonságra a fosszilis tüzelőanyagtól való függőség csökkentésével. Egyrészt az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló politikák csökkenteni fogják a fosszilis tüzelőanyagok iránti keresletet, és arra kényszerítik a magas költségű fosszilis tüzelőanyag-termelőket, hogy kilépjenek az energiapiacról. A piaci koncentráció ebből eredő növekedése gyengítene az energiabiztonságot. Másrészt azonban a megújuló energia fokozott elterjedése a klímapolitika közepette csökkenti az energiaimport-függőséget, és javítja az energiaellátást. A megújuló energia nem igényel folyamatos tüzelőanyag-importot vagy -termelést, így a jelenlegi tüzelőanyag-importőrök folyamatosan csökkenthetik az importált tüzelőanyagok mennyiségét.

Végül, a zöld átmenet új kihívásokat jelent az energiabiztonság terén, ami a megújuló energia és az elektromos mobilitás korszakával kompatibilis infrastruktúrába való beruházást tesz szükségessé. Az országok megújulóenergia-termelési kapacitásainak bővítésével új energiabiztonsági kockázatok jelennek meg, beleértve az átmenetifémek esetleges importfüggőségét. Az energiabiztonság megerősítése a megújuló energia korszakában tehát megköveteli a termelési kapacitások stratégiai támogatását számos országban az import diverzifikációjának elősegítése érdekében. Emellett a megújuló energia, például a nap- és szélenergia időszakossága kihívást jelent a zavartalan energiaellátás szempontjából. Erre a kihívásra számos megoldás létezik, beleértve az energiatárolást és a hálózatbővítést. Ezek a megoldások infrastrukturális beruházásokat is igényelnek. A megújuló energia magasabb kezdeti költségeit ellensúlyozzák az alacsony működési költségek, így a megújuló energiát

használó energiarendszerek és a támogató infrastruktúra a becslések szerint hasonló költségekkel járnak, mint a fosszilis tüzelőanyagokra épülő energiarendszerek.

Következtetés

A jelenlegi energiaválság felértékelte annak fontosságát, hogy egyensúly keletkezzen a rövid távú energiaszükségletek kielégítése és a hosszú távú energiabiztonságra való törekvés között. Ehhez világosan meg kell érteni az energiabiztonság kulcsfontosságú tényezőit – a diverzifikációt és a politikai kockázatokat –, valamint azt, hogy ezek hogyan hatnak egymásra a zöld átállással. Egyrészt az importált fosszilis tüzelőanyagoktól való nagy fokú függés – különösen a magas politikai kockázatú forrásokból – a gazdaságot az ellátási bizonytalanságnak teszi ki. Másrészt a hazai fosszilis tüzelőanyag-termelés növelése az éghajlatváltozás mérséklésére vonatkozó kötelezettségvállalások megszegésével erősítheti az energiafüggetlenséget, de veszélyeztetheti a zöld átmenetet és a hosszú távú energiabiztonságot.

A szerzők szerint a diverzifikáció vagy annak hiánya az energiabiztonság fő meghatározója, bár a politikai kockázatnak is bizonyos esetekben volt lényeges hatása.

Kínában jelentősen megnőtt a széntermelés, de ezt a belföldi fogyasztásra fordítják, így Indonézia és Ausztrália uralni tudja a globális szénexport piacát. Ez növelte a szénpiaci koncentrációt. A gáz- és olajpiacok sokkal diverzifikáltabbak, de Ausztrália, Katar és az Amerikai Egyesült Államok erőteljesen növekvő részesedése ennek ellenére az energiabiztonság romlását okozta. Az energiakereskedelemnek a geopolitikailag igazodó gazdaságok közötti koncentrációja az összes tüzelőanyag tekintetében segíthet a politikai kockázatok csökkentésében, de gyengítheti a diverzifikációt, és növelheti az energiaellátás bizonytalanságát.

A klímapolitika és az energiabiztonság között döntő kölcsönhatás van. A cikkben bemutatott modellalapú bizonyítékok arra utalnak, hogy több csatorna is szerepet játszik. Egyrészt az éghajlat-politika csökkenti a fosszilis tüzelőanyagok iránti keresletet, aminek következtében a legmagasabb költségű termelők elhagyják a piacot. Ez növeli a piaci koncentrációt. Másrészt viszont a klímapolitika közepette nő a megújuló energia részaránya, így nő a hazai termelésű energia részaránya. Ez csökkenti az energiaimport-függőséget, és javítja az energiabiztonságot. Ráadásul az átállás során az erősen koncentrált szénellátásról a földgázra való átállás technikailag javítja az energiabiztonságot globális szinten, mivel a földgázellátás diverzifikáltabb a szénellátásnál.

A megújuló energia elterjedésének gyors növekedése új kihívásokat jelent az energiabiztonság terén, de a megoldások már előrehaladottak. Az egyik kihívás az, hogy az átmeneti-fémek előállítása koncentráltabb a fosszilis tüzelőanyagok előállításánál. A fémekre azonban csak az energiatermelési kapacitás bővítéséhez van szükség, a folyamatos energiatermeléshez nem. A fémellátás feltételezett hiánya tehát nem generálna azonnali energiaválságot, mint amit a fosszilis tüzelőanyagok exportjának összeomlása okozna. Ráadásul a fémek nem mindegyike koncentráldódik egyetlen országban, és kölcsönösen helyettesíthetők. A megújuló energia szakaszossága az energiabiztonság szempontjából is kihívást jelent. Számos megközelítés létezik azonban a villamosenergia-rendszer rugalmasabbá tételére. A rugalmassági lehetőségek közé tartozik az összekapcsoltabb hálózat, az energiatárolás, a keresleti és kínálati oldali rugalmasság, valamint a nulla szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok előállítása.

BEN-GÚRIÓN – NE AZT KÉRDEZD, KI EZ, HANEM AZT, MI EZ

FORRÁS: Roman Mamsic: Ben Gurion – nye szprasivejtje, kto eto? Szprasivejtje, sto eto? Vojennoje obozrenyje, 2025. 03. 08. <https://topwar.ru/261535-ben-gurion-ne-sprashivajte-kto-jeto-sprosite-chto-jeto.html> (Letöltés időpontja: 2025. 05. 22.)

Egy orosz származású cionista emlékére

A szerző ezt a cikkét egy korábban megjelent írása, a *Szenvedély Szeuz iránt* folytatásának, vagy inkább kiegészítésének tekinti. Itt a jelenről, főleg a Szeuzi-csatorna alternatíváiról ír, melyekről a legaktívabban az Ever Given óriás teherhajó elakadása után esett szó.

Úgy tűnt, a gázai események összezavarták ezeket a projekteket, de most újra felbukkanak. Ezekben a nehéz napokban, amikor a Közel-Kelet ismét viharos, Izrael fokozott figyelmet fordít a mintegy 258 kilométer hosszú, úgynevezett Ben-Gúrión-csatorna megépítésére. Ennek a projektnek az a célja, hogy versenyezzen a Szeuzi-csatornával, vagyis összekapcsolja a Vörös-tengert a Földközi-tengerrel. Az Izrael első miniszterelnökéről, az aktív cionistáról, az orosz származású Dávid Ben-Gúriónról elnevezendő csatorna az Akabai-öbölben fekvő Eilat üdülővárosból indulna ki, és a jordániai határt átlépve a Földközi-tenger partjára vezetne. A csatorna áthaladna a Negev-sivatagon, és megkerülné a rendkívül veszélyes Gázai övezetet. A tengerhez való hozzáférést, amelyet korábban Asdód város területén terveztek, valószínűleg északra helyezik át – közelebb Tel-Avivhoz vagy akár Haifához.

Az új csatorna mélysége eléri a tíz métert, ami akár 110 méter széles és 300 méter hosszú hajók áthaladását is lehetővé teszi. A csatorna megépítése jelentősen gyengítheti Kína gazdasági befolyását.

Szakértői szemszögből

Korábban Jelena Bazanova orosz orientalista a szeuzi útvonal alternatíváit elemezve megjegyezte, hogy nem sokkal az 1973-as háború után Peking nem volt hajlandó támogatni a Biztonsági Tanács határozatát az ellenségeskedések befejezéséről, amivel Izrael kezére játszott. A Szeuzi-csatorna Izrael miatt 1967 júniusától 1975 júniusáig le volt zárva a hajózás elől, ami Pekingnek megfelelt, mert az jelentősen beszűkítette a szovjet flotta manőverezőképességét, különösen akadályozta a segélyek kiszállítását Vietnámba. A Szovjetuniót már akkor „első számú ellenségnek” nyilvánították Pekingben.

A közelmúlt eseményei – a Ben-Gúrión-projekt fényében – komoly változásokat idézhetnek elő Izrael geopolitikai helyzetében, és nem csak a Közel-Keleten. Ez különösen fontos a javasolt új határok összefüggésében, és az izraeli diplomácia mesteri manőverezései miatt, amelyek egyszerre minden fronton zajlanak.

Itt azt is figyelembe kell venni, hogy Izrael általában nem veszekszik Oroszországgal, Kínával, Indiával vagy Brazíliával, miközben abszolút bizalmi kapcsolatokat ápol az Amerikai Egyesült Államokkal.

Kóser diplomácia

Az pedig, ahogy Tel-Aviv megtanult rájátszani az arab hatalmak közötti ellentétekre (és nem csak vallási alapon), egyesekben leplezetlen irigységet, másoknál ingerültséget váltott ki, ami azonban gyakorlatilag semmilyen valódi válaszreakciót nem eredményezett. Nem véletlen, hogy Keleten ma sokan ilyen nyugodtan fogadják Izrael és Irán rendszeres kölcsönös fenyegetéseit. Úgy tűnik, egyiknek sem engedik meg, hogy komoly konfliktusba keveredjen.

Az is jellemző, hogy Izrael az ENSZ hivatalos álláspontjával ellentétben a fővárosát Tel-Avivból Jeruzsálembe költöztette, amely hosszú éveken át a Jordán folyó teljes nyugati partjával együtt a megszállt területek között szerepelt, amire egyfajta engedélyt kapott az Amerikai Egyesült Államoktól.

Az amerikai republikánusok és demokraták közötti minden ellentmondás ellenére az utóbbiak Izrael és India támogatását is kihasználták egy átfogó gazdasági folyosó létrehozásának ötletére Dél-Ázsiától Szaúd-Arábián át Izraelig, majd tovább a Földközi-tengerig. Az most nem olyan fontos, hogy ki követte az Amerikai Egyesült Államok példáját a nagykövetség átköltöztetésében. De nem innen ered a Ben-Gúrión-projektbe máris beruházók igazán irigylésre méltó magabiztossága?

Egy alternatíva, és ennyi?

A Ben-Gúrión-projekt a Szezei-csatorna alternatívája. Noha Egyiptom jelentős pozíciót foglal el az arab világban, nyomás nehezedik rá, és több mint hatmilliárd dolláros bevétel elvesztését kockáztatja.

Emellett nem szabad megfélemlenünk arról, hogy a projekt körüli felhajtás egyfajta el-lensúlyként szolgál, egyelőre csak tájékoztató jellegű, a kínai „Egy öv – egy út” vagy az „Új Selyemút” projektekhez.

A probléma azonban nagy valószínűséggel nem csak és nem is annyira az információ-s támogatásban van. A projekt munkarajzai már valószínűleg készülnek, ellentétben az „Egy övvel”, amely még papíron sem létezik. Konkrét út, azaz útvonal vagy útvonalak nélkül. Miközben a kínaiak még mindig azon alkudoznak, hogy kivel érdemes, és kivel egyáltalán nem. Miről? Arról, hogy hol és milyen feltételekkel kerül sor az „Új Selyemút” megvalósítására.

Az egy rejtély, hogy miért nem hangsúlyozzák a Ben-Gúrión-projektnek ezt a nagyon is aktuális előnyét azok, akiknek a projektet kellene népszerűsíteniük, de a válasz nagy valószínűséggel mind Jeruzsálemben, mind Washingtonban ismert. Talán egyszerűen azért, mert a befektetésekkel – vagyis a pénzzel – nem várhatóak problémák, amire általánosságban Trump elnöknek szüksége van a Kínával fennálló konfrontációja kapcsán.